СТОРІНКА НАШИХ ЧИТАЧІВ

ЛИСТ З БУКОВИНИ.

8. грудня 1923.

Дорогий Вуйку!

Я отримав від вас газети. Обидві посилки прийшли разом. За це я Вам дуже вдячний, що Ви мене розвеселяли такими річами, як ці газети, а що найбільше далисьте мені спромогу чути, що діється в широкому світі.

З часописей "Укр. Роб. Вісти" я пізнав, що наш нарід ще не вмер, ще жиє, може і вміє жити. Бо наше життя в нашій зеленій Буковині, при теперішних обставинах і ладу дуже погане. Здається, що вибиває остання година для нас, бо наше політичне життя дуже слабне. Нам не дають розвиватися. Деяке життя почне відживати, то зараз задушать. Ми розбиті душевно і матеріяльно.

Але Ви там щасливі люде, коли можете читати що дня такі великі ґазети як "Укр. Роб. Вісти". Вашу ґазету можна читати цілий день і на другий стане а в нас дуже ґазети худенькі, так, що як візьмеш в руки, то за пять мінут і перечитана. Такі в нас ґазети і не дивота, бо цензура конфіскує одну за другою, так, що жадна ґазета не може як слід розвиватися. А скільки їх вже перестало виходити. Одні через цензуру, а другі через брак грошей.

З усіх ґазет мені найбільше подобалися "Українські Робітничі Вісти". Гарний часопис, ех, якби він виходив у наших Чернівцях! Не думали ми, що до цего дійде. Як розпалася Австрія, то кожний думав, що настав кінець терпінням, які робочий народ терпів протягом світової війни. Але не так сталося. Не довго ми тішилися свободою. Прийшли рогаті чорти і знищили нашу волю і наше слово, все, що було наше, перевернули на циганське. Прокляті циганє! Все забрали від нас і нас порозганяли, а потім почали назад скликати і брати до свого війська. Та нашим хлопцям не сподобалася румунська служба. Бо кожний, що був відобраний Румунами до їхнього війська, служив при Австрії. А кожний знає, що при Австрії грав жовнір пана. А в Румунії жовнір останній чоловік. Обдертий, обшарпаний, з черевиків вилазять пяльці, або з постола пяту видко та ще й віхоть з заду. Прямо не військо, але якісь діди. Тільки одні офіцири, то ті жиють дуже гарно. Одягаються прекрасно і гуляють по готелях з панянками. Найменший офіцерський чин дістає денно більше як 100 леїв, а вояк тільки 1 лей і 5 бан. А до того ще й жадної правди не має вояк. Тут нема так, що не вільно бити. Тут бють всі, від найменшого до найстаршого. А особливо нас Українців найбільше, бо ми не розуміємо румунської мови. І ще тому, бо всіх Українців в румунській армії називають большевиками. Так, наколи наш чоловік обізветься щось проти старшини, то тоді всі до нього: "ти большевику!" Я сам цего зазнав, бувши румунським вояком. Я стояв над Дністром проти наших товаришів-Українців. Страх мають Румуни перед ними. Бояться як чорт ладану. Держать проти наших товаришів на Радянській Україні велику силу війська над Дністром. Ціла Бесарабія переповнена румунськими військами, котрі тероризують українське населення. На днях читав я в ґазеті, що в повіті Акерман арештовано 80 українських селян, підозріваючи їх, в большевизмі. Між ними був арештований адвокат Христов. Його і ще двох селян вели скованих до Кишинева, щоби віддати в руки владі, але по дорозі всіх їх убили. Такі знущання відбуваються над нашим народом. Бесарабці хотинського повіту, саме коло нас в межу, зробили були повстання. Наше становиско з того часу погіршилося. На нас почали Румуни дивитися, як на большевиків.

Так поводяться з нашим братом при румунській армії. Зразу ще було не согірше, бо всіх наших буковинців зібрали в один полк. Але наколи цей полк збунтувався і розбігся, тоді зібрали нас наново і страшно катували та били, так, що немале число молодих людей в розцвіті свого життя погибли від буків. Були такі, що дістали більше як 100 буків і сьогодня жиють, але слабе їх здоровля. Я в той час не був там, бо був приділений до кавалерії. Так, що мене це нещастя обминуло. А тих, що пострадали, зробили опісля над ними суд і позасуджували їх на 15 літ тюрми. Опісля амнестували їх. Так я відслужив Румунам один рік, боронив своїми грудьми румунську державу. Не одну нічку я не спав над тихим Дністром і лиш дивився на Радянську Україну, де люди дихають вільним духом. А ми тут голодні і босі стоїмо з крісами в руках. По другім боці Дністра чути співи і гармонію. А тут кождий Румун з страху трохи, що не вмирає. Правда, що були такі часи, що червоноармійці переходили Дністер і тоді було погано, бо як напали десь близько на румунську патролю, то вирізали всіх Румунів без пощади. Тому Румуни мають такий страх. Їм не вільно навіть вистрілити на червоноармійців. А червоноармійці стріляють, коли тільки захочуть.

Буду Вас просити, Вуйку, чи не можливо би було посилати до Вашої ґазети з Буковини дописи; але якось так за Вашим посередництвом. Значить так, щоби Ви постаралися, себто, спитали редакцію "Укр. Роб. Вістей", чи приймуть наші дописи з Буковини. Ви можете розуміти, що то значить описувати свої кривди заподіяні нам нашими ворогами румунськими боярами. Бо цю ґазету, що Ви мені прислали я поніс читати нашому надучителеви, то він вельми зацікавився Вашою особою. І готовиться до Вас написати письмо в цій справі. То-ж познайомте нас з Вашою робітничою ґазетою...

Ваш
Николай.

МОНТРЕАЛЬСЬКІ СТРАХОПУДИ.

Монтреал, Кве.

Шановний Товаришу Редактор!

Прошу Вас помістити цей допис на сторінках нашої робітничої ґазети, про рух в Монтреалі. Як кождому вже відомо, по всіх містах Канади є Робітничі Доми, робітничі сильні відділи Стов. У.Р.Д. і відділ У.С. Р.П.К. але є по ріжних містах безсильні купки людців, котрі стараються обдурити темних робітників і використати їх для себе. Ці гуртки безсильні і тупоумні належать до "Укр. Голосу" і свистунівської бурси. Отже й Монтреал є тим щасливцем, що також має такі гуртки, які знають лиш на робітничі організації безпідставно накидатися. Один з таких гуртків є товариство ім. М. Драгоманова. Через довший час це товариство накидається безпідставно на Відділ Стов. У.Р.Д. і на Відділ У.С. Р.П.К. Отже Відділ Стов. У.Р.Д. рішив викликати до публичних дебат товариство ім. М. Драгоманова, і доказати, хто поступає добре, а хто зле. Відділ Стов. У.Р.Д. вислав листа і заразом делеґата до тов. ім. М. Драгоманова, щоби приготовилось виступити до публичних дебат. Дебати мали відбутися на 4. листопада цего року. Оголошення на ці дебати розповсюднено добре, як також і післано до т-ва ім. М. Драгоманова. Тому, що ще таких публичних дебат в Монтреалі небуло, вся публика чекала з нетерпеливістю дня 4. листопада. Галя була набита повно, що й одного крісла не було порожного, а багато людей стояло. Організатор Відд. Стов. У.Р.Д. т. Карвацький відкрив збори і пояснив, що мають відбутися публичні дебати між Відділом Стов. У.Р.Д. і товариством ім. М. Драгоманова з тої причини, що згадане товариство вічно накидається безпідставно на членів Стов. У.Р.Д. Предсідателем був вибраний (з публики) тов. Т. Бойчук. Предсідатель забрав місце і пояснив, що кождий бесідник має право говорити 45 мінут перший раз, а другий раз 15 мінут. Кінцеве слово по 10 мінут для кождого. Хто є бесідником від товариства ім. М. Драгоманова, зволить зголоситися. Ці слова повторяв предсідатель 10 мінут але з товариства ім. М. Драгоманова ніхто не зголосився. В нікого з них не було відваги стати до публичної дебати. Тому, що з опозиційної сторони нікого не було, дебати обернулися в масове віче. Товариш Гнатюк забрав слово і заявив, що як би були "драгоманівці" то ми їм доказали би хто йде доброю дорогою. Що до самих "драгоманівців", то це є тільки глум над Великим Ґенієм робітничих мас, бо цею назвою вони опоганюють Великого Ґенія і першого українського соціяліста, котрий не був зрадником, а був основателем соціялістичного руху в Сх. Галичині і на Україні. М. Драгоманів виховав цілий кадр свідомих робітників і селян. Був першим основателем радикальної партії. Зєднав робітників і селян та уложив плян до дальшої боротьби з буржуазією. А ці люди в Монтреалі що роблять? Розєднують українських робітників тут в Канаді. Їх побратими по цілій Канаді роблять доноси на робітничі діточі школи. Отже вся ця робота є підлою роботою українських "патріотів" і цих фактів ніхто не може закрити. Що зробили "патріоти" і як відкликнулися на поміч голодуючим в радянській Україні? Що зробили "патріоти" в той час, коли українські свідомі робітники зібрали на політичних вязнів поверх $14,000? Що зробили "патріоти" в просвітнім напрямку? Свідомі робітники Канади видали своїм коштом таку дорогу книжку, як "Історія Культури" або вкоротці вийде твір великого соціялістичного провідника Карла Маркса перший том "Капіталу". Сама Україна не була вспромозі видати такі дорогі книжки, а українські канадійські робітники, що гуртуються коло Стов. У.Р.Д. видали сотки других наукових брошур. А що зробили "патріоти" з "У.Г."? Пишуть, як ліяти за діяйтами під воду та видають релігійні календарі і молитвенники. І "патріоти", як хочуть доказати наші блуди, то повинні виступити публично. Але вони негодні нам нічого доказати і тому не приходять.

По скінченю бесіди т. Гнатюка публика подякувала йому гучними і довготревалими оплесками. Опісля з публики давали запити чому "драгоманівці" не хотять виступити до публичних дебат. Товариші пояснювали, що робота, яку роблять "драгоманівці" є зрадницька.

Публика рішила одноголосно вибрати на цім мітінгу комітет, який повідомив би т-во ім. М. Драгоманова, що сама публика хоче викликати до публичних дебат Відділ Стов. У.Р.Д. і т-во ім. М. Драгоманова і цей комітет має виробити оголошення і скликати в відповідний час.

В неділю 23. грудня 1923, знову при набитій людьми салі предсідатель комітету заявив, що комітет здасть справоздання. Секретар прочитав протоколи з засідань а також лист від т-ва ім. М. Драгоманова, в якому згадане товариство відказується і цей раз виступити до публичних дебат з Відд. Стов. У. Р. Д. лиш з тої причини, що будьто би члени Стов. У. Р.Д. зривали їх оголошення. По прочитанню цего листа почали вибухати гучні сміхи серед публики. Дав також справоздання член цего комітету тов. Н. Яворський (окрім него в комітеті було 4 людей безпартійних) і заявив, що комітет посилав делеґатів до т-ва ім. М. Драгоманова, але "драгоманівці" висміяли ще й назвали неприємними словами. Делеґати мусіли скоро опустити їх льокаль. Предсідатель т-ва ім. М. Драгоманова заявив делеґатам, що їх т-во зовсім відказується стати до публичних дебат з "лейбами і кацапами" тобто в Відділом Стов. У.Р.Д. Тов. Яворський ще заявив, що т-во ім. М. Драгоманова є морально відвічальним перед українськими робітниками за те, що називає членів і членкинь Стов. У.Р.Д. "яничарами". Якщо члени Стов. У.Р.Д. є "яничарами", то драгоманівці повинні доказати. Опісля забрав слово т. Гнатюк і запитав тих членів т-ва ім. Драгоманова, яких було на салі з пів дозина, чому вони не хотять нічого сказати. Дальше говорив тов. Гнатюк, що як "патріоти" накидаються на Стов. У.Р.Д. то чому не докажуть? Як вони орієнтуються на Петрушевича або Петлюру, то чому не заявлять явно? А як орієнтуються на Винниченка, то нехай скажуть, коли були з ним. Як в них є ще хоч крихітка чести і совісти, то повинні признати, що всі вище згадані "провідники" зрадили. А якщо орієнтувалися на Тютюника, то нехай самі плюнуть на него, бо він сам тепер на Радянській Україні і заявляє, що нема України у віденських кавярнях, а є лиш на українській території. Тютюник, цеж найбільший бандит і погромщик, але й він роскаявся і вже прийшов до розуму, а "патріоти" ще на когось орієнтуються і самі не знають на кого. Як вони признають чесним професора Грушевського, то Грушевський поїхав теж на Радянську Україну і коли люде, на яких "патріоти" орієнтувалися вертають на Україну, то нема права обкидати болотом Стов. У.Р.Д., бо це велика святиня українського робітництва. По закінченню промови публика подякувала гучними довготревалими оплесками. Що до самих "драгоманівців", то вони є монтреальські страхопуди. Правда в очі їх коле і тому вони втікають.

Ю. Вараниця.

ДЕ КРАЩЕ?

Оріент Бей, Онт.

На днях отримав я від брата лист, в котрім пише з розпукою, що життя під румунським правлінням стало правдивою тюрмою. Пише: "Дор. Брате! В нас так тяжко жити, що певно за панщини лекше було. Дорожня без міри, як чоловік не має тисячів, то не має чого жити, податки ростуть, як гриби по дощі. Румуни касують в школах українську мову, а як ще вчуть десь по українськи, то дуже мало. Української книжки і ґазети, а ще й робітничої, не можна в руки взяти, бо тюрма і побої чекають чоловіка. Наші люде втікають сотками до Канади поліпшити свою долю".

Читаючи цей лист я сам не можу прийти до себе і завдаю собі питання: Доки воно так буде? Доки люди будуть втікати з свого рідного гнізда за море шукати долі? Не один Українець з "патріотичного" кодла відповість: "Так довго, як довго в Буковині будуть Румуни, а в Галичині Поляки, і як довго не зроблять Самостійну Західну Українську Республику, і тоді буде краще, бо будем мати свій край, свого президента". Гм... та чи справді в чисто своїм буржуазнім краю буде краще? Коли так, то чого Шведи втікають з рідного краю, з під свого рідного правительства, і Фінляндці й Італійці та Анґлійці? Ці країни чисто свої, там нема чужинців, котріб поневолювали їх. А хто-ж їх приневолює втікати за море?

На це не тяжко відповісти, коли глянути отвертими очима на капіталістичну господарку. Як в Румунії, так і в других буржуазно-демократичних краях правительства стягають з людей великі податки, а до того безробіття, котре панує в Европі, й голод і инші примхи приневолюють робітника втікати з свого рідного краю за море, думаючи, що тим способом втечуть від державних оподатковань. І приїздять до Канади й Америки тисячі бідних еміґрантів.

А тут що? Буржуазія тішиться що є багато на продаж робочої сили і зможе куплювати дешевше ту силу, бо робітник, приїхавши з Европи, готовий працювати за пів-дармо, щоб лише спасти себе від голодової смерти. Це факт. І ми вже й сьогодня бачимо подекуди безробіття. Ми й сьогодня вже бачимо, що робітник робив ціле літо в місті і отримував свою родину, а тут нараз прийшов бос і сказав, що вже нема роботи і він мусів покинути родину в місті а сам пішов в ліс працювати по $35.00 на місяць. Чи отримає він цим фамілію? Про це буржуазія не клопочеться, а тішиться. А що до податків, то податкують не лиш тих, що мають приватну власність, але вже й тих, що нічо не мають лише десять пальців і якщо находиться в роботі, то має платити податок. Вони не питають, чи робітник зложив гроші, чи ні? Їх не обходить, "працюєш, то плати за то", бо країна має довги і робітники мусять їх платити. І нема перебору, чи чужинець, чи Анґлієць, "ти горожанин, бо працюєш в нашій індустрії". Ану, як би ті робітники впоминалися кращої платні, побачите, що вони запіють. Зараз назвуть форейнерами, непожаданими, червоними, чорт знає що, аби лише защитькати нужденного прибитого раба.

Правда, пише брат, що Румуни нищать укр. школи, це не дивно. Румунські бояре хотілиб знищити укр. школи і зробити одну велику чисто румунську державу. Це так само, як колись цар Микола робив. Та це-вони роблять в своїм національнім інтересі. Але ми в Канаді бачимо ще гірше хуліганство, бо тут таки свої рідні українські пявки-недолюдки, своя рідна чорносотенна зграя, виступає проти своїх рідних діточих українських шкіл. Ці пявки видумують брехні і доносять до тутешних ґазет, щоб ті постарались замкнути Укр. Роб. Діточі Школи. Ну і в чім інтересі вони це роблять? Українці, ті, що недавно кричали "свій до свого"! Ті, що до недавна кричали "попирайте свої рідні школи", ті, котрі розпинались на папері за свою культуру! А коли робітники взялися за діло, заснували всюди Укр. Роб. Діточі Школи, коли взялися до науки, в той час та чорна зграя підняла крик проти своїх рідних шкіл. Видумують всякі брехні, щоб їх знищити. Чому воно так? "Патріоти" і виступають проти рідних шкіл? А ось чому: вся та зграя хотілаб стояти з гарапником і з булавою над своїм рідним мужиком. Це та чорна сотня, котра хотіла-б панувати над своїм укр. робітником. І вона бачить, що родичі дітей вже відвертаються від своїх "гетьманів", та гуртуються до клясово свідомих людей. "Патріоти" теж зрозуміли свої інтереси і біжуть до своїх братів-буржуїв і кричать гвалт про "червоних". З страху перед наукою, з страху перед просвітною робітничою організацією почервоніло їм в очах. І вони осліпли від того блеску, вони оглухли від правди, котра лунає з робітничих рядів і так без памяти, на осліп, копають таки своїм рідним дітям яму, закопують свою рідну культуру! І спитаймо себе тепер: "де для нас краще?"

Яка-ж ріжниця між Румунією, Польщею і кандійськими українськими "патріотами"? Там нищать наші школи Румуни і Поляки, а тут свої рідні Юди. І чи є для нас поневолених ріжниця? Ні, нема і не буде, але ми знаємо, що колісце історії крутиться вперед а не взад.

Бо повільно поступ людський
поступає,
А з ним також розум робочих людей,
Ми ще будем вільні, вільні і свобідні,
І здобудем волю для своїх дітей.

Д. Юрчук.

Я НЕ УТІК З ФОРТ ВИЛІЯМ.

Я люблю дивитись
У синії хвилі;
Де море широке
Від гульків аж гнесь.
Де хвилею хвиля
Строїть барикади,
І одна то друга
У береги бесь.

Я люблю дивитись
На береги моря,
Де скелі стрімкії
Рвуться аж до хмар,
Де ліси синіють
На віддаль далеко,
Я чуюсь в природі,
Що все це мій дар.

Я люблю дивитись —
На широке поле,
Де жито й пшениця
Від вітру шумить,
Де олень з серною —
Як вітер гуляє,
Де заяць злякався
І вихром біжить.

Я люблю дивитись
На квіти рожеві,
Як дивлюсь, здається,
Що це мій народ.
Що я є від него,
Й до него подібний:
І для нас наука —
Цвітучий город.

Та тільки не люблю,
Як по тім городі,
Плюндрує ці квіти
Двоногий плазун.
Що з мого народа
Плазує у панство
І ще з давен-давна —
Його звали хрунь.

Я люблю дивитись
І люблю співати,
Про вольную волю.
До життя я рвусь!
Та хоть мене "свої"
Підло обрехали,
Але я — робітник,
Я їх не боюсь!

Бо й чого боятись,
Що всі вони підлі!?
Що совість продали
За панськеє "я"?
І може вклонитись
Тій зграї нещасній,
І строїти з себе
Давного раба?..

Ні, того не буде:
Бо люблю дивитись,
Якто море грає —
Як вітер шумить.
Як син України
Розгромив кайдани,
До вільної волі,
Як орел летить.

С. Котик.

Форт Виліям, грудень 1923.

Ді Пес, Ман.

Дорогі Товариші!

Не думаю забирати багато місця в нашій дорогій робітничій ґазеті, але бодай коротенько хочу написати про лісову кемпу ч. 2. де я працюю. Тут є лише кількох товаришів, що інтересуються робітничим рухом, а ці прочі це чиста собі дичина. А по чім далися вони пізнати, ось послухайте.

Як товаришам відомо, що всі філії, відділи і товариства дістали посвідки на поквітовання жертв на остаточну сплату довгу У.Р.Д. в Винніпеґу. Наша філія теж одержала сотку посвідок і старанням свідоміщих товаришів як: Мухін, Гоголюк і инш. кампанія на цю ціль пішла несподівано успішно. Тов. Мухін сам на сам вспів зібрати 50 долярів. Помагали в цій кампанії много инших товаришів і товаришок, за що їм належиться признання. А що в Ді Пес під цю пору жне дуже мале число робітників і трудно було зібрати більше жертв, тому філія переслала одну книжку (10 посвідок) на кемпу ч. 2. до тов. Вільхового, щоб він постарався там зібрати на сплату довгу поміж робітниками, яких там жне споре число, бодай десять долярів. Коли т. Вільховий і т. Дубінський почали кампанію за збіркою, то деякі з них заревіли мов звірі, що не дадуть жертв, бо ці гроші підуть колекторам на сигаретки. Але на злість тим крикунам пару свідомих робітників жертвували шість долярів, а решту посвідок відіслано назад до Ді Пес, де зібрано ще чотири доляри без жадного клопоту.

Ось так то цей здичілий гурток двоногих звірів відноситься до робітничих справ. Вони завсігди киринять й завсігди стараються шкодити всякій акції в користь робітничих інтересів. Але й не дивниця, бо якже ці людці можуть здорово думати, коли цілий їх вік пройшов на пятиці і картоґрайстві?

А ви, товариші і товаришки, що не жадуєте свого труду для так дорогої нам робітничої справи, йдіть вперед і сійте зерно просвіти і знання між тих, що ще досі засліплені попами і шовінізмом. Час вже недалекий, коли вони самі себе будуть стидатися за своє поведення проти своїх власних інтересів.

Хай жиє одноцілий фронт! Ганьба і сором киринникам!

Соєр.

Медісін Гет, Алта.

Дорогий Товаришу Редактор!

Посилаю Вам $4.00 на передплату "У.Р.В." бо знаю, що це є одинока робітнича ґазета в Канаді, яка заслугує на попертя зі сторони робітників. Ця ґазета заступає інтереси працюючих мас, тому обовязком кождого свідомого робітника є стати передплатником цего часопису. В цій ґазеті можна знайти цікаві вісти з цілого світа, як також і не бракує статтей просвітно-наукового змісту. Ми українські робітники повинні зрозуміти ціль нашої преси, яка є оруддям в руках робітників проти їх ворогів і кождий з нас повинен "У.Р.В." читати і передплачувати.

Хай жиє наша ґазета "У.Р.В." на потіху пролетарам а на загибіль всім робітничим ворогам!

З товариським привітом,
Николай Кревчук.

Інленд, Алта.

Дорогі Товариші!

Посилаю Вам одного доляра на пресовий фонд "У.Р.В." Даруйте, що так припізнив. Не було так якось нагоди поспішити з висилкою цеї малої лепти а до того ще й обставини такі тяжкі.

З товариським привітом,
Г. Петрик.

М. ІРЧАН. 15)

ЗА ОКЕАН.

(ПОДОРОЖНІ ВРАЖІННЯ.)

(Продовження.)

Майже цілий день не відриваємося від вікна потягу. Навіть забули про їзду. По правді, чистий клопіт, бо не знаємо, в яке вікно дивитися. Глянеш в ліве — краса, в праве — ще більша.

Над вечер стрілець, що держиться цілий час біля мене, пропонує мені піти з ним у ваґон-ресторан на вечеру. На гроші він не бідний, а я, почуваючи голод, радо погоджуюся. Стемніло і ми пішли. Іван з німкинею залишилися берегти свої річи і ми по вечері повинні замінити їх.

Ваґон-ресторан уряджений раскішно і майже повний. Та й для нас найшлося вільне місце. Беру в руки спис страв і хочу вжити на практиці моє бідне знання анґлійської мови. Але не розумію з написаного ані слова. Прийшов кельнер і питає, що будемо їсти. Я глипнув на спис і, не знаю чому — показав пальцем на назву: "Oyster". Кельнер підсміхнувся, але ввічливо запитав, чи дві порції, а як я притакнув і замовив ще чай та хліб, він відійшов. Оба ми з стрільцем видивилися на себе і — засміялися. Цікаво, що нам подадуть на вечеру? Бо ми немаємо поняття. Тикнули пальцем і сидимо в непевності, як турецький святий.

— А як нам подадуть хрін? — питаю.

Стрілець сміється. І пригадується мені славна історія з першим галицьким послом до віденського парляменту Петришином, що не вмів німецької мови, зайшов в ресторан на обід і тикнув пальцем на спис страв а йому принесли — порцію хріну. Хто зна, чи й з нами сьогодня не буде таке саме. Ждемо дуже нетерпеливо.

В кінці діждалися. Кельнер приніс (ледви приніс) дві широчезні тарілки і поставив перед нами. Ми глипнули і відразу — розсміялися. На тарілках, обложені ледом, лежали сирісінькі устриці.

— Таж це черепашки, з яких родяться жаби! — порснув сміхом стрілець. — В нас в потоці повно їх...

Сміюся й я, сміються й инші подорожні, що сидять близько нас і без слів розуміють наше нещастя. Але — треба їсти. Я зроду не їв такого, тільки читав, що пани їдять. До того, пригадалося мені оповідання одного товариша, що десь їв оці устриці і росказував, що кусати їх не можна, тільки візьмеш в уста, ликнеш, а воно в горлі скаже "квік!" — і посунеться далі. Бррр...

Сміх сміхом, але не хочемо компромітувати себе. Беремо в руки закарлючені спеціяльні вилки і починаємо їсти. Поликнули одну черепашку і вивалили один на одного очі.

— Може ви зїсте мої? — питаю стрільця.

— Ой ні — проситься він.

А всіх черепах в кожнього по 8. Холодні, без смаку. Ну, описувати далі нашої муки не буду, щоб читач не винував, що Ірчан, зіпсував своїм описом вечеру або обід. Одним словом ми таки доїли, заплатили і мигом з ресторану. А там... там вже забули, що їдемо залізницею. Пригадалося море, розгойдане, бурхливе і — морська недуга в повній своїй силі.

Так. Але не можу промовчати другої пригоди, а тому, що її жертвою впав Іван, я не хочу бути покривдженим і опишу її теж.

Іван замовив собі вечеру більше вдачно, як я, бо йому помагала німкиня, що знала анґлійську мову. Подали мясо і огіркову салату, обложену кругом свіжим-зеленим листям. Іван їдець добрий, зїв швидко все, окрім — зеленого листя. Думаючи, що й листя треба зїсти, Іван взявся до роботи. Хрупнув — не смакує. Почав солити, перчити, не помагає. І дивується, чому в Канаді їдять таке несмачне листя. Напроти нього сидить Німець-еміґрант, дивиться, як Іван їсть листя і починає й собі їсти. Кривиться, аж очі вилазять, а їсть. І як оба зїли все, здивований кельнер пояснив, що листя не для їди, а тільки прикраса салати (decoration). Це звичайнісінький буян.

Маю цілий вечер потіху з Івана, а Іван з мене. Життя — великий учитель. Більше в таку халепу не попадемо ніколи.

Полягали і я довго росказую стрільцеви про Мельничука, Шеремету і Цепка. Аж Іван на другій лваці злиться, що недаємо йому спати, але злиться кашлем, словами нічого не каже.

Монтреал 27. жовтня 1923.

Ранком в потязі появився аґент корабельної компанії, що перевозила нас через океан. Роспитує, чи не потребуємо чогобудь. Згодом ми розбалакалися. Показалося, що він Українець з Галичини. Дав нам багато цікавих інформацій про життя в Канаді взагалі, й про життя Українців зокрема.

Іван нетерпеливиться. Ми підїзджаємо до Монтреалу, а там певно жде його сестра, яку не бачив вже 14 літ. Він перебуде в неї декілька днів і поїде далі на захід до брата.

Знаю, що Монтреал великепромислове місто, найбільше з усіх в Канаді. І цікаво оглянути його. Це-ж буде перше місто з американським характером, яке я побачу. Іван на силу тягне мене до сестри відпочити і аж тоді їхати далі. Я відмовляюся, бо й мені цікаво як найшвидче закінчити дорогу, але бачу, що Іван не пустить. Що-ж — треба погодитися.

(Стрілець дуже рветься до своїх рідних і не залишається, їде далі в далеку Алберту.)

На двірці в Монтреалі ждала справді сестра. Іван пізнав її відразу, але ще швидче вона пізнала Івана. Привіталися щиро, а я зажмурився. Познайомився й я і пішли в місто.

Іванова сестра — робітниця, працює на фабриці, її чоловік теж. Сьогодня вона вмисне не пішла на роботу. Зараз-же в скромній, але чистенькій кімнаті почала гостити нас. Потім заставила обох поголитися та викупатись в теплій ванні. По полудні прийшов чоловік, високий-сухий, але дуже симпатичний робітник. Він знайомий з моїм іменем з літератури. Довго росказує нам про своє життя і взагалі про життя-буття робітника. Бачу, Іван гордий, що має такого розумного шваґра. Вечером вони йдуть на робітниче представлення і просять нас. Я змучений, але — годі відмовити.

В невеличкій салі було повно робітників і робітниць, що ждали на виставу. Деякі читали ґазети, инші книжки. На нас двох ніхто не звернув уваги. Ми сіли в останні крісла і розглядаємося. Нараз Іван легко штовхнув мене ліктем. Я насторожив вуха і чую, як двох робітників, що сидять зараз біля нас, ґарячо розговорились про Ірчана. В одного з них в руках нюйорська ґазета, де друкується мій переклад повісти і другий хоче доказати, що "Ірчан, хоч пише, що це переклад, але він багато там дає своїх висловів".

Мені ніяково признатися, що Ірчан сидить біля них, бо на це тут не місце.

Вистава двох комедій, як на робітничих акторів, пройшла вдоволяючо, инша річ, що зміст комедій був досить наївний. За це зворушив мене виступ малих діточок, що під вмілим діріґуванням свого малого товариша, проспівали декілька пісень. —

Повернули до дому і заснули з Іваном на одній постелі, як вбиті.

28. жовтня 1923 року.

З ранку оглядали місто, власне осередок його. Крикливаамериканська реклама на кожному кроці страшенно вражає. Ми не привикли до цього. Потім пекельний рух. Не слідно тут повільних людей, як в старій Европі. Тут кожний спішиться, кожний має діло. Один на одного не звертає уваги. А це Монтреал, що-ж тоді Ню Йорк? Аж тепер вірю, в коротку характеристику американського життя:

— Америка — це країна погоні за всемогучим доляром...

***

Вечером прощаюсь з Іваном і жаль стає. Ми так зжилися за час дороги, а тепер доводиться розлучитися. І як на довго? Чи побачимося ще?

— Вірю, що побачимося! — твердить Іван і міцно тисне мою руку. — З заходу напишу! — кричить мені в ваґон.

Потяг легко покотився в нову-далеку дорогу. Я притулився в кутку до стіни і задумався. Ціле трудне життя промчалося в одній хвилині в темноті власних віч. Шукаю ясного, світлого менту, щоб відітхнути ним. Находжу, але нараз — чую українську розмову. Глянув — в другому кутку ґрупа галицьких еміґрантів. І я зрадів. Не буде скучно.

(Далі буде.)